

Zofia Rydet. Zapis, 1978-1990

25 września 2015 – 10 stycznia 2016

Kuratorzy: Sebastian Cichocki, Karol Hordziej

Otwarcie: 25 września 2015, godz. 19.00

Wystawa jest najobszerniejszą jak dotąd prezentacją „Zapisu socjologicznego”, monumentalnego projektu fotograficznego autorstwa Zofii Rydet. Cykl ten realizowany był od 1978 roku, niemal do jej śmierci 1997 roku. Rydet rozpoczęła prace nad „Zapisek” w dość późnym wieku (mając 67 lat), już jako artystka o ustalonej renomie i pokaźnym dorobku wystawienniczym. Jej twórczość zajmowała osobną pozycję w środowisku polskich fotografów, zdominowanym wówczas przez mężczyzn i tendencje konceptualne.

Na cykl „Zapis socjologiczny” składa się około 20 tysięcy zdjęć, wykonanych w ponad stu miejscowościach, głównie na Podhalu, Górnym Śląsku i Suwalszczyźnie. Gospodarze odwiedzanych przez Rydet domów - fotografowani za pomocą szerokokątnego obiektywu, zazwyczaj z mocnym fleszem, wydobywającym detale wnętrza - pozują na tle ściany, patrząc prosto w obiektyw. Schemat ten Rydet powtarzała przez niemal trzy dekady. Przekonana że zgromadzone w prywatnych przestrzeniach przedmioty i obrazy definiują ludzi oraz „pokazują ich psychikę”, postanowiła podjąć się misji archiwizowania wnętrza polskich domów. Interesowały ją

związki ludzi z przedmiotami oraz architekturą, a także sposób, w jaki indywidualne preferencje estetyczne, poglądy polityczne i religijne manifestują się poprzez aranżację przestrzeni prywatnej.

Rydet, świadoma niemożności ukończenia swojego dzieła i zarchiwizowania wewnątrz wszystkich polskich domów, fotografowała z coraz większą zawziętością i niecierpliwością, rzadko wracając do zgromadzonych wcześniej negatywów. Zaczęła także odwiedzać po kilku czy kilkunastu latach te same domostwa, próbując dokumentować przemiany, jakie zachodziły na polskiej wsi. Jednocześnie Zapis socjologiczny rozpadł się na liczne podkategorie, wymykające się sztywnym regułom projektu. Niektóre z nich ewoluowały do rangi samodzielnych serii np. „Mit fotografii”, „Kobiety na progach”, „Chorzy”, „Obecność”, „Okna” czy też „Ginące zawody”. Wiele zdjęć znajdujących się w analogowym archiwum „Zapisu socjologicznego” jest wynikiem obsesyjnego katalogowania różnych przedmiotów czy zdarzeń (np. telewizory, makatki, uroczystości, furmanki, monidła, nagrobki) lub też całkowicie wymyka się logice serii (różnego rodzaju kurioza, szkice do niezrealizowanych cykli o konceptualnym charakterze czy wizualnie atrakcyjne „błędy” fotograficzne, związane np. z dokumentowaniem luster).

Zofia Rydet, nieustannie zajęta podróżowaniem i fotografowaniem, nigdy nie wykonała odbitek z większości zgromadzonych negatywów wchodzących w skład „Zapisu socjologicznego”. W rezultacie znana była dotychczas niewielka część tego dzieła. Wystawa w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie jest próbą rekonstrukcji nigdy niezrealizowanej wystawy – z jednej strony bazującej na wskazówkach obecnych w notatkach i prywatnej korespondencji Zofii Rydet, z drugiej uwspółcześniającej jej dzieło za pomocą obecnie dostępnych technologii (zwłaszcza w przypadku niewywołanych odbitek).

Wystawa „Zofia Rydet. Zapis, 1978-1990” jest podsumowaniem trzyletniego projektu badawczego i popularyzatorskiego dotyczącego archiwum „Zapisu socjologicznego” Zofii Rydet, realizowanego przez cztery instytucje: Fundacją Sztuk Wizualnych, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Fundację im. Zofii Rydet oraz Muzeum w Gliwicach,. Efektem tych działań jest m. in. digitalizacja i udostępnienie niemal kompletnego „Zapisu socjologicznego” oraz licznych materiałów źródłowych w internetowym archiwum (www.zofiarydet.com). W 2016 roku zostanie zorganizowana międzynarodowa konferencja naukowa w oraz ukażą się dwie książki wokół „Zapisu socjologicznego” (Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie/The Chicago University Press oraz Muzeum w Gliwicach).

Organizatorzy: Fundacja Sztuk Wizualnych, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie

Projekt architektoniczny: Marcin Kwietowicz, Grażyna Stawicka

Projekty graficzne: Pilar Rojo

Produkcja: Katarzyna Karwańska, Tomasz Gutkowski

**Współpraca merytoryczna, kwerenda: Maria Sokół-Augustyńska, Zofia Augustyńska-Martyniak
(Fundacja im. Zofii Rydet)**

Wystawa dofinansowana ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Biografia Zofii Rydet

Zofia Rydet urodziła się 5 maja 1911 roku w dobrze sytuowanej, adwokackiej rodzinie w Stanisławowie (wówczas znajdującym się na terenie Polski, obecnie na Ukrainie). Marzyła o studiach na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, rodzina nalega jednak, aby dziewczyna odebrała wykształcenie odpowiednie dla swojej klasy społecznej – ostatecznie rozpoczęła edukację w Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Snopkowie pod Lwowem (była to szkoła dla „panien z wyższych sfer”, ucząca, jak prowadzić dom). Pierwsze próby fotograficzne podjęła w połowie lat 30., były to głównie zdjęcia huculskich dzieci. Tragedia dwóch wojen światowych mocno odcisnęła się na losach rodziny. W sierpniu 1941 roku Niemcy wkroczyli do Stanisławowa. Ojciec Zofii Ferdynand, któremu grozi aresztowanie, ucieka z miasta. Zamiast niego do więzienia trafia brat Tadeusz, który zostaje wykupiony z rąk gestapo po trzech miesiącach.

W 1944 roku rodzina osiedla się w Rabce, by po wojnie wyjechać do Bytomia. Podczas wojny Zofia zarabiała na utrzymanie swoich bliskich sprzedając pocztówki z fotografii wykonanych przez starszego brata Tadeusza - prawnika, właściciela aparatu Leica i entuzjastę fotografii.

Po wojnie Rydet prowadziła sklep papierniczo-zabawkowy. W 1950 roku, wiedzioną potrzebą „zdobycia własnych obrazków”, wraca do fascynacji z młodości: kupuje Exactę, swój pierwszy aparat, i w wolnym czasie poświęca się fotografowaniu. Uczęszcza na kursy fotograficzne organizowane przez ZPAF w Katowicach. Pasja ta zajmuje jej coraz więcej czasu – fotografuje z ukrycia klientów oglądających przez szybę witrynę w jej sklepie, detale architektoniczne, festyny, targowiska, bardzo dużo uwagi poświęcała dzieciom. Pracuje w niewielkiej ciemni, bez bieżącej wody i wentylacji, codziennie do późna w nocy. Kolosalne wrażenie wywołuje na niej ekspozycja „Rodziny człowieczej” Edwarda Steichena zaprezentowana w Polsce w 1959 roku. Wraz ze swym przyjacielem Jerzym Lewczyńskim (jednym z najbardziej wpływowych konceptualnych fotografów polskich) dwukrotnie jedzie ją obejrzeć do Warszawy. Rydet postanawia poświęcić się wówczas fotografii społecznej, jej plan to utrwalanie obrazu tradycyjnej

polskiej wsi, zanim zniknie one na skutek modernizacji kraju. Interesuje ją także państwowa infrastruktura dla dzieci i osób starszych (sierocińce, szkoły, zakłady opieki społecznej etc.). Nawiązuje kontakty z artystami fotografami i krytykami sztuki (m. in. z Izabelą Czartoryską oraz Jerzym Buszą). Po przyjęciu do ZPAF-u w 1962 roku postanawia całkowicie poświęcić się fotografii: przeprowadza się do Gliwic aby być bliżej swoich przyjaciół artystów, zaczyna wykładać na tamtejszym Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej jako nauczycielka fotografii, bierze udział w dziesiątkach konkursów i wystaw, zarabia, sprzedając pejzażową fotografię w Desie. Decyzja ta wiąże się także z poświęceniem życia prywatnego: artystka nigdy nie zakłada rodziny.

W latach 70. twórczość Zofii Rydet dominują motywy surrealne - manekiny, rękawiczki, lalki etc. Za pomocą fotograficznych kolaży artystka przepracowuje doświadczenia wojenne jak i lęk przed nowym globalnym kataklizmem. Efektem jej seria „Świat uczuć i wyobraźni”, wydana jako książka w 1979 roku. Rydet jest także autorką albumów „Mały człowiek” (1965), poświęconego „powadze dzieciństwa” oraz „Obecność” (1988), będącego odpryskiem „Zapisu socjologicznego”, opartego na tropieniu śladów kultu papieskiego w prywatnych mieszkaniach. Zachowały się także makiety nieopublikowanych wydawnictw, m. in. album „Wieś” oraz portret miejscowości Rabka. Najważniejszym dziełem Zofii Rydet pozostaje monumentalny, złożony z około 20 tysięcy negatywów cykl „Zapis socjologiczny”, realizowany od 1978 roku niemal do śmierci w 1997 roku. Cykl łączy konceptualny rygor i seryjność z bardziej intuicyjną, emocjonalną postawą bliską wcześniejszym dokonaniom artystki. Jego fragmenty znajdują się w kolekcjach m. in. Muzeum Sztuki w Łodzi oraz Museum of Modern Art w Nowym Jorku. Zofia Rydet umiera 24 sierpnia 1997 roku w Gliwicach.